

SISÄLLYS

Alkusanat.....	7	3. LUOKKA.....	41	5. LUOKKA.....	67
Kirjan käyttäjälle.....	8	Kuvataideluokka haltuun.....	42	Taidehistorian aikajana.....	68
1. LUOKKA.....	11	Luokan pohjapiirustuksen hahmottelua.....	43	Esihistoriaa – Kalliomaalaus.....	69
Erilaisia viivoja.....	12	Missä ihmeessä on etelä?.....	44	Egyptin ihmeitä – Sarkofagi.....	70
Kuka täällä asuu? – Rakennetaan maja.....	14	Tämä on mukava paikka!.....	45	Antiikin Kreikan temppelin yksityiskohtia.....	71
Pipo päähän pakkasella –		Kultakauden mestarien jalanjäljillä.....	46	Antiikin rakennuksen ornamentteja	
Suunnitellaan talvivaatteet.....	16	Paperinpainantaa itse tehdyllä leimasimella.....	47	grafiikan avulla.....	72
Riippuva savikoriste.....	18	Pää- ja välivärit ympyrässä.....	48	Sumuinen metsä – Taita väriä.....	73
Miltä punainen tuoksuu?.....	20	Maalataan taidelasia.....	49	Roomalainen vaate – Toogan laskokset.....	74
Näinkin sen voi tehdä – Idea lähtee oppilaasta.....	21	Savieläin levytekniikalla.....	50	Mainoselokuva – Kuvakulmia ja -kokoja.....	76
Yhteisöllinen taideteos pahvista.....	26	Mukava istuin tai muu huonekalu.....	52	Croquis – Piirrä ihminen.....	78
Kollaasikortti kierrätysmateriaalista.....	28	4. LUOKKA.....	53	Oma muotokuva ja poptaide.....	80
2. LUOKKA.....	29	Murra väriä.....	54	6. LUOKKA.....	81
Rakenna robotti kierrätysmateriaalista.....	30	Tuliko oikein päin? – Tekstiä grafiikassa.....	56	Kauniit kirjaimet – Vesiväriä ja	
Likainen pyyhe – Lyijykynäfrotaasi.....	31	Taidekuvasta karkaa hahmo –		vähän kalligrafiata.....	82
Näyttääkö porolta? – Väritä pikseleitä.....	32	Tarina taidekuvassa.....	58	Grafiikkaa – Linokaiverrus.....	84
Sadusta hyppää hahmo.....	33	Jänniä juttuja väripapereilla.....	59	Perspektiivi kuvassa – Pakopisteen ihme.....	86
Merihirviö sanomalehtimassasta.....	34	Mitkä ihmeen tekijänoikeudet?.....	60	Maalaa eläimiä kuivapastelleilla.....	87
Asfalttihebot.....	35	Maalaa kuin Joan Miró.....	61	Renessanssi historiassa – Suunnittele kone.....	88
Jänniä kuvia monotypia-tekniikalla.....	36	Itse tehtyä paperia.....	62	Mikä ihmeen ismi?.....	90
Paperisuikale-passepartout.....	38	Animaatiota ilman kameraa.....	64	Omaa tyyliä etsimässä – Näytä taitosi!.....	92
Serviettianimaatio.....	39	Grafiikkaa hedelmällä.....	66	Paikallista taidetta.....	93
				Suunnittele lautapeli.....	94

7. LUOKKA	99
Rakennetaan kilpaa pilvenpiirtäjiä	100
Valoja ja varjoja	103
Kuvataiteen kultakausi taipuu meemeiksi	106
Kantaa ottava graffiti tai muraali	111
Tunnistatko manipuloidun kuvan, propagandan tai mainoksen?	114
Kaiverretaan ornamentteja	116
Suunnitellaan istuimia ja rakennetaan pienoismalli	119
Ideasta levynkanneksi	122
Tehdään yhdessä musiikkivideo	126
Muovaillaan palkinto	131
Väriympyrä Johannes Ittenin tyyliin	133
Kerroksia, kerroksia, kerroksia – Maalataan vesiväreillä	136
Piirretään sarjakuva	138
Missä haluaisit asua?	142
Taideteos sekatekniikalla oman unelmakodin seinälle	148
Oletko käynyt kamerassa? Rakennetaan camera obscura	150

LIITTEET	153
Sanasto	154
Kuvataiteen materiaalit	157
Keramiikan a ja o	160
Kirjallisuutta ja hyödyllisiä linkkejä	162
Kuvatiedot	164

ALKUSANAT

Miksi teimme tämän kirjan?

Kirjaesittelijä vierailee jälleen opettajainhuoneessa. Tarjolla on mittava kattaus uuden opetussuunnitelman mukaan muokattua äidinkielen, matematiikan, ympäristötiedon ja kielten materiaalia. Entä kuvataide? Valitettavasti ei mitään. Miksi ei? Idea kirjan tekemiseen syntyi tästä tarpeesta. Kaikki alakoulussa kuvataidetta opettavat eivät ole erikoistuneet sen opettamiseen, minkä vuoksi kaivataan ideoita ja apua, kuinka kuvataidetta voisi opettaa. Sama ongelma on joskus valitettavasti myös yläkouluissa.

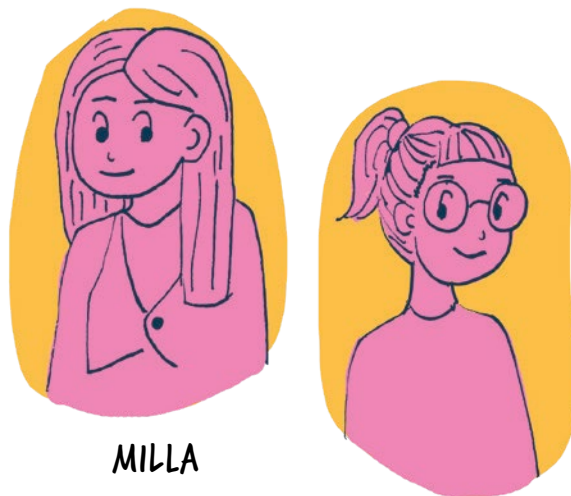
Tavoitteenamme on jakaa kokemuksia ja ideoita kuvataideopetuksen toteuttamiseen. Toivomme tämän kirjan herättävän tuoreita ajatuksia siitä, kuinka hyvän temmelyskentän kuvis tarjoaa luovuudelle.

Paljon hauskoja tehtäviä jäi kirjasta pois. Tällä oppaalla pääset alkuun. Maailma on täynnä ideoita ja verkko pullollaan tutoriaaleja. Pidä silmät ja korvat avoinna, etsi uusia juttuja ja käytä niitä sysäämään oppilaan työskentely vauhtiin. Anna kuitenkin lapsen luoda itse ja käyttää omia ideoitaan.

Kiitämme lämpimästi kaikkia meitä opettaneita taidekasvattajia ja oppilaitamme, jotka ovat tarjonneet mahtavaa harjoitusvastusta vuosien varrella. Kiitos Pajulle hienosta kuvituksesta! Kirjassa olevat oppilastyöt ovat Keski-Palokan ja Lehtisaaren koulun oppilaiden käsialaa – kiitos niistä! Iso kiitos myös perheillemme, jotka jaksoivat seurata kirjan valmistumista.

HYVÄ TÄMÄN KIRJAN KÄYTTÄJÄ, PIDÄ KIINNI, NYT LOIKATAAN!

Jyväskylässä tammikuussa 2021,
Milla ja Niina

MILLA

NIINA

Olen erikoistunut luokanopettajaopinnoissani kuvataiteeseen ja musiikkiin sekä opettanut kuvataidetta luokanopettajana yli 20 vuotta. Olen työskennellyt myös kuvataidekoulussa ja ollut tekemässä Jyväskylän kaupungin kahta kuvataiteen opetussuunnitelmaa.

Lapset ovat erilaisia. Neuveni opettajalle on, että pidä tuntosarvet pystyssä, jotta kuulet ja näet erilaiset lapset. Mieti, mikä oppimisessa on tärkeintä. Sekö että oppilas tekee juuri niin kuin opettaja käskee, vai se, että motivaatio ja innostus säilyvät? Tähän lienee helppo vastata, mutta kuinka tämä toteutetaan käytännössä? Toivon tämän oppaan auttavan asiassa.

Olen peruskoulutukseltani luokanopettaja. Olen erikoistunut kuvataiteeseen ja käsityöhön. Työkokemukseni on alakoulusta, kuvataidekoulusta sekä yläkoulusta reilut parikymmentä vuotta. Tällä hetkellä opetan yläkoulussa kuvataidetta ja käsityötä. Olen monesti joutunut työssäni hyppäämään suoraan syvään päähän ja selvinnyt usein hienosti, mutta haasteitakin on ollut. Työ yläkoululaisten kanssa on vaativaa, mutta ihanaa. Olen ammentanut apua ja ideoita kuvataiteen opetukseen omista taideharrastuksistani ja monenlaisilta kursseilta. Pysin tarjoamaan nuorille monipuolisten työskentelytekniikoiden lisäksi riittävän vapaat kädet omien kokemustensa ja luovuutensa hyödyntämiseen.

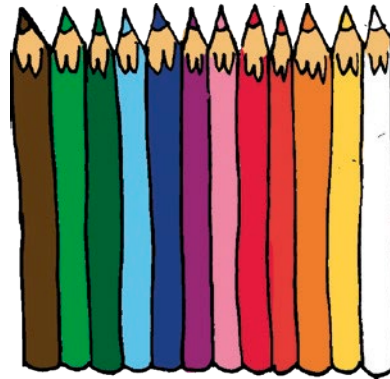
KIRJAN KÄYTTÄJÄLLE

Kirja etenee kronologisesti ensimmäisestä luokasta seitsemänteen luokkaan saakka. Eri luokka-asteiden tehtävät on valittu nykyisen opetussuunnitelman teemoja ja tavoitteita vastaavasti. Joissakin tehtävissä on niin sanottu teoria-aukeama, jossa esitellään tarpeellista taustatietoa ennen varsinaista toimintaa. Mukana on myös linkkiehdotuksia lisätietoja varten. Joissakin tehtävissä on monistettavaa materiaalia, joka on merkitty logolla. Kirjan lopussa on sanasto, listaus kuvataiteen tunneilla tarvittavista perusmateriaaleista sekä vinkkejä hyödyllisistä kirjoista ja verkkosivustoista.

Tehtävien luokkatasorajat eivät ole ehdottomia, mutta ne noudattavat suurin piirtein nykyistä opetussuunnitelmaa. Käytä rohkeasti eri luokille tarkoitettuja tehtäviä, kun siltä tuntuu. Kokeileva ja rento tunnelma on mielestämme lopputulosta tärkeämpää. Motivaation ylläpitäminen todennäköisesti edistää oppimista, kun taas liian kireä tunnelma voi saada aikaan ikuisia arpia. Raja tiukan opiskelun ja niin sanotun revittelyn välillä on ikuisuusongelma. Jos vain opiskellaan tiukasti ohjeiden mukaan, oma keksiminen ja luominen jää vähäiseksi. Jos taas vain pidetään hauskaa, tiettyjen asioiden oppiminen saattaa jäädä hataraksi.

Oppilaiden työt valmistuvat usein hyvinkin eri aikoihin. Sen vuoksi takataskussa on hyvä olla monenlaisia lisätehtäviä. Yksinkertaisimmillaan ne voivat olla vaikka verkosta tulostettuja värityskuvia – värittäminen on rauhoittavaa ja mukavaa. Joskus oppilaalle voi antaa vaikka vain kynän ja paperia ja kehottaa häntä tekemään, mitä mieleen tulee. Suurin osa lapsista pitää vapaasta piirtämisestä. Joskus luokkaan voi varata pahlavilaatikollisen keräyspaperia ja -kartonkia ja seurata sivusta, mitä oppilaat saavat niistä aikaan.

Taito- ja taideaineiden arviointi on vaativa tehtävä. Arvioinnin on oltava selkeää ja avointa. Ennen työskentelyn alkamista oppimiselle asetetaan tavoitteita, jotka ovat linjassa opetussuunnitelman tavoitteiden kanssa. Tämän kirjan jokaisessa tehtävässä on mainittu pedagoginen tavoite, joiden toivomme auttavan oppilasta opiskelussa. Kun tavoitteet ovat oppilaiden tiedossa alusta alkaen, heidän on helpompaa pyrkiä niitä kohti. Vaikka tässä kirjassa on tarkkojakin tehtävänäntöjä, ne eivät saa kahlita oppilaan omaa luovuutta. Lasta pitää auttaa löytämään omat ratkaisunsa.

Oppilasta kannustetaan myös itsearviointiin. Palautetta tulee antaa sekä työskentelyn aikana että sen päätyttyä, ja sitä voivat opettajan lisäksi antaa myös luokkatoverit. Kuvataiteessa arvioidaan oppimista, työskentelyprosessia ja lopullista tulosta. Menetelminä voivat olla esimerkiksi suullinen palaute, itsearviointi, vertaisarviointi, yhteisarviointi ryhmässä, näyttö, dokumentointi ja portfolio.

Tämä kirja on tarkoitettu erityisesti sinulle opettaja tai ohjaaja, joka kaipaat ideoita ja tukea kuviksen opettamiseen. Kirjan ideat ovat syntyneet ja muovautuneet vuosien varrella. Jos olet paljon kuvataidetta opiskellut opettaja, saattaa olla, ettet saa tästä kirjasta uutta tietoa. Toivottavasti saat kuitenkin ideoita, joita voit soveltaa parhaaksi katsomallasi tavalla.

Tämä kirja ei tarjoa valmista materiaalia lukuvuoden jokaiselle tunnille, vaan haluamme sen sijaan tarjota tapoja rakentaa kuvataiteellisia oppimistuokioita ja isompia oppiainerajat ylittäviä teemoja. Kirjamme tehtäviä voi toki käyttää sellaisenaankin, mutta toivomme, että lukijalle syntyy ajatuksia, kuinka teemoja voisi rakentaa uuden opetussuunnitelman hengessä. Haluamme korostaa, ettei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa tehdä asioita. Pidä silmät ja sydän avoinna ja etsi oma tapasi.

1. LUOKKA

ERILAISIA VIIVOJA

PEDAGOGINEN TAVOITE: tutustuminen erilaisiin piirtimiin ja niiden erilaiseen jälkeen musiikin avulla – vivahteikas viiva

TAUSTAA

Ensimmäisellä luokalla on vain yksi tunti kuvataidetta viikossa. Kuvataide integroituu kuitenkin luontevasti moneen muuhunkin oppiaineeseen. Ympäristötiedon tunneilla voidaan piirtää luontoon ja omaan hyvinvointiin liittyviä asioita, ja äidinkielessä kirjainmuotojen harjoittelu on loistavaa kuvataideharjoittelua. Opettaja voi ohjata vaikkapa erilaisista arkipäivän havainnoista viriäviä keskusteluja. Opettajan tehtävänä on auttaa lapsia hyväksymään erilaisia näkemisen tapoja ja kannustaa rohkeasti kokeilemaan monenlaisia kuvataidejuttuja. Kynällä voi tehdä paljon muutakin kuin kirjoittaa.

Peruskoulun alussa kynän käsittely painottuu kirjoittamisen harjoitteluun, jossa yritetään tuottaa mahdollisimman hyvin mallin mukaista jälkeä. Tavallisin työkalu on HB-lyijykynä. Tässä tehtävässä on tarkoitus tutustua kynän monipuoliseen jälkeen.

Kannattaa tehdä selväksi, että vaikka työkalu on kuvataidetunnilla ja kirjoittamisessa samankaltainen, tai jopa sama, jälki saa olla hyvinkin erilaista. Erilaisten musiikkipätkien (esim. klassista musiikkia, rock'n rollia, kansanmusiikkia) avulla voi tavoitella erilaista piirustusjälkeäkin. Mikä musiikissa on herkkää, mikä vihaista, iloista tai surullista – ja kuinka niitä piirretään. Vaeltavan viivan harjoitus toimii tässä. Siinä voidaan piirtää jotain sellaista, mitä silmillä ei näe, kuten äkäisesti lentävän jääkiekon lentorata, kesätuulella huojuvan heinän tanssi tai iloisen koiran juoksureitti. Vinkin voi ottaa myös suoraan musiikista, esimerkiksi hilpeästi pomppivat sävelet tai ihanasti soljuva melodia.

TARVITAAN

- erilaisia musiikkipätkiä (mielellään ei laulettua)
- A3-paperia
- HB-lyijykyniä
- 4B-lyijykyniä
- grafiittikyniä
- piirustushiiliä
- aikaa noin 1 tunti

KANNATTAA OHJATA, KUINKA
ESIMERKIKSI PEHMEÄLLÄ LYIJYKYNÄLLÄ,
GRAFIITIKYNÄLLÄ TAI HIILELLÄ SAA
AIKAAN ERILAISTA VIIVAA.

TEE NÄIN

1. Jaa oppilaille papereita ja kyniä. Kerro, että kynänjälki saa olla kuvataidetunnilla erilaista kuin kirjoitustunnilla. Tämä on tärkeää, sillä oppilaat opettelevat myös kirjoittamaan, ja silloin jälki on tietysti erilaista.
2. Piirrä tai näytä suurennuslasikuva HB-kynällä kirjoitetusta kirjaimesta ja piirustuskynällä tehdystä viivasta.
3. Rohkaise piirtämään vapaasti. Näistä kuvista ei tarvitse tulla mitään esittävää.
4. Soita erilaisia musiikkipätkiä ja anna lasten piirtää – kaikki tavat ovat oikeita. Lopuksi voidaan arvaila, mistä musiikista tuli minkäkinlaista viivaa.

Jatkossa voi muistuttaa, että kynä saa olla kuvataidetunnilla villimpi ja vapaampi kuin äidinkielen tunnilla.

MITÄ ISOMPI B-NUMERO,
SITÄ PEHMEAMPI KYNÄ,
JA MITÄ ISOMPI H-NUMERO,
SITÄ KOVEMPI KYNÄ.
HB ON TAVALLINEN
KIRJOITUSKYNÄN KOVUUS.

KUKA TÄÄLLÄ ASUU? – RAKENNETAAN MAJA

PEDAGOGINEN TAVOITE: kolmiulotteinen hahmottaminen ja rakentaminen

TAUSTAA

Lapset rakastavat majojen rakentamista. Taustafilosofiana voisi olla vaikkapa John Deweyn kehittämä learning by doing – tekemällä oppiminen. Tavoitteena on kädentaitojen kehittyminen, tilan hahmottaminen ja kokemuksellisen luontosuhteen kehittyminen.

TARVITAAN

- oppilasparit
- hurjasti mielikuvitusta
- sopiva metsä
- (puuvillaista matonkudetta tms. – Älä vie metsään muovia!)
- mielellään taustatarina, jota on työstetty esim. äidinkielen tunneilla (Kuka majassa asuu? Tonttu? Myyräperhe? Tusse Patonki ja pari muuta heppua?)
- aikaa noin 1 tunti

TEE NÄIN

Käy etukäteen tutkimassa majanrakennuspaikat, jos metsä ei ole sinulle ja oppilaille ennestään tuttu. Älkää menkö omakotitalojen pihojen lähelle. Kertaa myös turvallisuusohjeet ennen metsään lähtemistä.

1. Kerro oppilaille etukäteen, että eläviä kasveja ei saa repiä – varsinkaan puita. Majojen rakentamiseen käytetään esimerkiksi maassa olevia puun oksia ja kiviä.
2. Voit myös varata mukaan esimerkiksi puuvillaista matonkudetta, josta voi tehdä majan tekstiilejä.
3. Ja sitten vain töihin! Maja voi olla hyvin pieni, tontulle tai vaikka hiiriperheelle sopiva, tai niin iso, että lapset mahtuvat sinne itse.
4. Lopussa työt kuvataan ja kaikki halukkaat voivat kertoa majastaan.

P.S. Jos sää ei salli majan rakentamista ulkona, voi majan rakentaa myös sisällä esimerkiksi huonekaluista ja vilteistä.

KUKAHAN
TUOLLA ASUU?

